

GRAMMATIK – ETT OINTRESSANT ÄMNE? –

EN STUDIE OM ELEVERS INSTÄLLNING
TILL GRAMMATIK OCH DERAS
UPPLEVDA UNDERVISNING

Avancerad

Pedagogiskt arbete

Javier Guerra Lapanje

HÖGSKOLAN I BORÅS

Program: Ämneslärarutbildning för grundskolans årskurs 7-9: svenska, engelska och svenska som andraspråk

Svensk titel: Grammatik – ett ointressant ämne? – En studie om elevers inställning till grammatik och deras upplevda undervisning.

Engelsk titel: Grammar – an uninteresting subject? – A study of students' attitudes towards grammar and their perceived learning.

Utgivningsår: 2023

Författare: Javier Guerra Lapanje

Handledare: Anita Norlund

Examinator: Jörgen Frostlund

Nyckelord: Fyrfältsmodell, grammatik, inställning, Cummins, envägs-ANOVA, grundskola

Sammanfattning

Språk är ett viktigt verktyg för kommunikation som används dagligen i samspelet individer emellan. Grammatik som är språkets regler för uppbyggnad däremot används inte lika ofta på ett medvetet sätt. Majoriteten av elever på grundskolan har en negativ eller neutral inställning till grammatikundervisning och detta kan förklaras av en mängd olika faktorer såsom undermåliga uppgifter, oengagerade lärare eller alltför hög abstraktionsnivå på uppgifterna. Forskningsperspektivet i denna uppsats är sociokulturell teori, forskare som Vygotskij, Säljö samt Cummins och hans välanvända fyrfältsmodell fungerar som verktyg för lärares didaktiska arbete, i detta fall grammatikundervisning men används också som analytiskt redskap i det här arbetet.

Syftet med studien är att undersöka sambandet mellan kognitivt utmanande samt kontextbunden inläring och elevernas eventuellt positiva inställning till grammatikundervisning i ämnet svenska.

En kvantitativ ansats har valts varvid enkätundersökningar har använts som datainsamlingsmetod. Urvalet består av 99 elever på en kommunal högstadieskola i en större västsvensk stad. Enkäterna har analyserats genom en envägs variansanalys (ANOVA). Resultatet har visat på samband mellan kognitivt utmanande samt kontextbunden inläring (Cummins fält B) och elevers positiva inställning till grammatik.

Innehållsförteckning

INLEDNING	4
SYFTE.....	5
FRÅGESTÄLLNING	5
CENTRALA BEGREPP	5
TIDIGARE FORSKNING	6
Sociokulturell teori.....	6
Cummins BICS/ CALP	7
Cummins fyrfältare.....	7
Kontextreducerad undervisning.....	9
Elevers inställning till grammatik idag.....	9
Grammatik i kursplanen	10
Isolerad grammatikundervisning	10
Integrerad grammatikundervisning	11
METOD.....	12
Urval.....	12
Tillvägagångssätt.....	12
Analysmetod.....	12
Etiska ställningstaganden	13
Metoddiskussion.....	13
RESULTAT	15
Inställning till grammatik	15
Sammanfattning av inställning till grammatik	17
Upplevd grammatikundervisning	17
Sammanfattning av upplevd grammatikundervisning	21
DISKUSSION	22
Avslutande tankar.....	23
Kunskapsbidrag	24
REFERENSLISTA.....	25
BILAGOR	29

INLEDNING

Språk är ett unikt fenomen vars betydelse inte går att understryka tillräckligt för människan i allmänhet och samhället i synnerhet. Både ur ett historiskt och nutida perspektiv har språk möjliggjort för utbyte av komplexa idéer, tankar och känslor vilket har drivit fram utvecklingen av det moderna samhället (Gottlieb, 2001). Sirbu (2015) framhåller även att språk är en mångfacetterad företeelse som inte bara verkar i utbyte med andra, utan möjliggör utveckling av identitet, självreglering samt metakognition. Till skillnad från tal, anses skrift vara ett tämligen modernt fenomen, men som har en viktig funktion i språkets utveckling. Liksom Gottlieb (2001) och Sirbu (2015) framhåller även Skolverket (2022, s. 224) att språk är en central del i samhället:

Språk är människans främsta redskap för att tänka, kommunicera och lära. Genom språket utvecklar människor sin identitet, uttrycker känslor och förstår hur andra känner och tänker. Att ha ett rikgt och varierat språk är betydelsefullt för att kunna förstå och verka i ett samhälle där kulturer, livsåskådningar, generationer och språk möts.

Språk som redskap är således grundläggande för mänsklig kommunikation, varför svenska som ämne har en särställning i skolan. Utan svenska som ämne, blir all annan undervisning omöjlig att genomföra, eller i varje fall ogenomförbart på ett adekvat och tillfredsställande sätt som uppfyller Skolverkets läroplan (Bergh, 2015). Lockyear (2008) syftar på att språk är en förutsättning för yttrandefrihet, rösträtt och organisationsfrihet - vilka anses vara hörnpelare i ett demokratiskt samhälle. Språkets betydelse för elever är därmed ett svårförnekad faktum. Det är föga överraskande att Skolverket (2022) är angeläget om att undervisningen ska ge elever möjlighet att utveckla sina kunskaper om det svenska språket samt dess normer och uppbyggnad. Trots att individer kommunicerar genom språk med varandra dagligen (Chomsky, 2017), är det förmodligen inte många som tänker på språkets normer och uppbyggnad när de använder språket till vardags. Ändå använder vi alla grammatik dagligen. Boström (2004) framhäver att det är grammatiken som möjliggör kommunikationen individer emellan genom språk. Den traditionella grammatiken beskriver regler med vars hjälp ord och satser kan karaktäriseras. Boström (2004) menar vidare att syftet med den traditionella skolgrammatiken är att lära elever hitta ytstrukturen i själva språket för att kunna använda det på ett lämpligt sätt och följaktligen bli effektivare språkbrukare.

Med sociokulturell teori som utgångspunkt har Cummins utvecklat fyrfältsmodellen som används i svenska skolor som redskap för undervisning och lärande, som åsyftar att skapa ökad medvetenhet samt fördelaktiga faktorer för lärande (Gibbons, 2009). Mot bakgrund av ovanstående förefaller Cummins fyrfältsmodell tillhandahålla lärare verktyg som kan bryta de negativa företeelser som uppstår i klassrummen i samband med grammatikundervisning (Cummins 2000; Gibbons 2010). I denna studie fungerar fyrfältsmodellen som teoretisk bakgrund men även som analytiskt verktyg genom kategoriseringen av olika moment i undervisningen.

SYFTE

Syftet med studien är att undersöka sambandet mellan kognitivt utmanande samt kontextbunden undervisning och elevernas eventuellt positiva inställning till grammatikundervisning i ämnet svenska.

FRÅGESTÄLLNING

- Vilken inställning har elever till grammatik i ämnet svenska?
- Vad är sambandet mellan kognitivt utmanande och kontextbunden undervisning och elevernas inställning till grammatikundervisning i ämnet svenska?

CENTRALA BEGREPP

- Grammatikundervisning

Läroplan för grundskolan samt för förskoleklassen och fritidshemmet lyfter grammatik i det centrala innehållet för svenskämnet genom "Språkliga strukturer och normer. Stavning, meningsbyggnad, styckeindelning och olika typer av textbindning. Ordklasser och satsdelar." (Skolverket 2022, s. 228). Inom uppsatsens ramar ingår all undervisning inom dessa premisser som grammatikundervisning.

- Elever

I studien används begreppet elever flitigt och refererar till en homogen grupp ungdomar på högstadiet, däremot i avsnittet tidigare forskning som presenteras i föreliggande studie hänvisar till olika skolformer och tydliggörs explicit inom avsnittet.

- Fält B

Studien har mestadels fokus på sociokulturell teori där den proximala utvecklingszonen (ZPD) (Skolverket 2017) tar form i olika begrepp, men har samma betydelse. I studien används begrepp såsom *kognitivt utmanande och kontextbunden undervisning* men den mest relevanta termen för studiens syfte är att referera till begreppet *Fält B* (Cummins 2000).

- Inställning

En individs benägenhet att reagera positivt, negativt eller neutralt på en person, föremål, händelse, eller institution; baserat på komplexa föreställningar om objektet i fråga (Rifai, 2010).

- Vardagsspråk

Vardagsspråk kännetecknas av ett kontextinbäddat språk, detta innebär att kommunikationen stöds av sammanhanget. Språkbruket är vardagligt och specifikt, samt handlar ofta om påtagliga saker (Cummins 2017).

- Kunskapsspråk

Kunskapsspråk används i skolan eller andra formella situationer, och kännetecknas av kontextreducerat språk och innehåll, vilket innebär att ämnesspecialiserade texter kan läsas och förstås utan stöd av sammanhang (Cummins 2017).

TIDIGARE FORSKNING

I föreliggande studie undersöks sambandet mellan elevers inställning till grammatik och kognitivt krävande samt kontextbunden undervisning. Den teoretiska ramen utgår ifrån sociokulturell teori och kommer i detta avsnitt att presenteras kronologiskt. Jag har valt att inleda med en kort jämförelse mellan sociokulturell teori med behaviorism och sedan avsluta ett mer än ett sekel framåt i tiden där sociokulturell forskning är idag samt redogöra för elevers inställning till grammatik. Slutligen kommer grammatik i nuvarande kursplan för svenskämnet att redogöras, för att tydliggöra grammatikundervisningens vikt i svenskklassrummet.

Sociokulturell teori

Tidiga sociala teorier om lärande såsom *behaviorismen* från tidiga 1900-tal utgår ifrån att inläring sker genom att imitera och social förstärkning (Svensson, 2009). Social förstärkning kommer i form av belöning och bestraffning vilka styr inlärningsprocessen för barn och elever. Behaviorismen har varit väsentlig för modern vetenskap genom att främja en objektiv och systematisk metodik samt haft stor inverkan i undervisning med effektiva undervisningsmetoder som utgår ifrån principerna för belöning och straff. Kritik mot behaviorismen menar att barns utveckling inte endast kan komma ur imitation och social förstärkning (Svensson, 2009). Eftersom behaviorismen utgår ifrån det observerbara så ignorerar teorierna de kognitiva, emotionella, sociala och kulturella processerna som ständigt sker hos en människa. Därav misslyckas behaviorismen att fånga människans komplexitet, i synnerhet inom lärande och undervisning.

Det kan argumenteras att psykologen och pedagogen Lev Vygotskijs (Vygotsky, 1978) viktigaste bidrag till modern pedagogik är den sociokulturella teorin och den *proximala utvecklingszonen* (ZPD). Till skillnad från föregående teori om lärande utgår sociokulturell teori ifrån att allt lärande primärt är socialt och att utveckling förekommer i individers samverkan i sociala aktiviteter med stöd eller verktyg utifrån. I centrum finns samspelet mellan det historiska, det sociala och det kulturella, det är genom samspelet med handledare och jämlingar som människor utvecklar sitt språk. För att elever optimalt ska ta till sig kunskaper och färdigheter behöver det göras med stöd i form av förebilder, modeller och hjälp. Den proximala utvecklingszonen är området mellan det en elev klarar av på egen hand, och det som fortfarande är för svårt för eleven att klara själv, alltså området där eleven med stöd och handledning klarar av det som eleven inte klarar ensam. Det är i detta område som Vygotskij (1978) menar att utveckling sker eftersom det uppmanar elever att tänka och handla utöver sin förmåga. Vidare anser han att lärande endast är meningsfullt om det övergår elevens redan uppnådda kunskapsnivå. Tanken med utvecklingszonen är alltså att större delen av undervisningen ska ske inom detta område för att framgångsrikt utmana elever att överträffa sig själva med hjälp av stöttning (Gibbons 2010). En central aspekt av Vygotskijs var betoningen av kulturellt medierad inläring, med andra ord hur kultur, språk och samhälle påverkar utvecklingen av kognitiva funktions som tanke, minne och problemlösning (Vygotsky, 1978). En annan viktig aspekt av sociokulturell teori är kopplingen mellan samhälle och språk, Vygotskij (1978) menade på att språk spelar en central roll i kognitiv utveckling då det möjliggör för tydlig kommunikation, uttryck av tankar och känslor, delning av kunskap och kultur, vilket i sin tur stödjer samhällen och vår kognitiva utveckling.

I Sverige företräds sociokulturell teori av Roger Säljö, professor i pedagogik. Syftet med Säljös forskning förefaller dels att analysera och kategorisera lärande. Lärande sker på tre olika nivåer, individnivå, organisationsnivå och samhällsnivå och Säljös forskning bidrar således

till att tydliggöra de aktiviteter som utvecklar människor i dessa nivåer (Säljö 2014). Han tydliggör vikten av att forma en svensk skola där elever genom delaktighet och tillhörighet i den lärande miljön får stöd att utveckla en positiv attityd till deras egna lärande (Skolverket 2000). Säljö har bidragit till pedagogisk forskning genom att utforska och analysera hur människor lär sig och konstruerar kunskap. Han betonar vikten av att förstå lärande i den kontext där det äger rum, alltså att lärande är en aktiv process där individer engagerar sig och relaterar till sin omgivning (Säljö, 2014). I enighet med hans företrädare utgår lärandet från det sociala samspelet, i interaktion där någon mer kunnig som vägleder och stöttar den mindre kunnige. Deltagande i autentiska och meningsfulla aktiviteter möjliggör för individer att konstruera kunskap och förståelse genom reflektion av sitt lärande och sin egen förståelse.

Cummins BICS/ CALP

Jim Cummins är till större del framstående inom andraspråksforskning, men hans arbete inom sociokulturell teori samt teoretiska ramverk inspirerar och tar plats i många undervisningspraktiker (Gibbons, 2010). Cummins (1979) introducerade skillnaden mellan Basic Interpersonal Communicative Skills (BICS) och Cognitive Academic Language Proficiency (CALP). BICS handlar om grundläggande färdigheter i kommunikation, alltså att tala ett språk flytande vilket betraktas som kognitivt enkelt. CALP handlar däremot om elevers förmåga att förstå och uttrycka sig, såväl skriftligt och muntligt, i ett akademiskt sammanhang och betraktas därav som kognitivt utmanande (Khatib & Taie, 2016). Termerna kommer framåt att benämnas som vardagsspråk (BICS) och kunskapsspråk (CALP). Elever som börjar skolan har mer eller mindre inget kunskapsspråk, utan använder sig av vardagsspråk för att förklara kunskapsspråkliga fenomen, det är med tiden som de olika ämnena i skolan lär ut det ämnesspecifika språket och därmed fyller elevernas kunskapsspråkliga repertoar. Sambandet mellan ett utvecklat kunskapsspråk och akademiska bedrifter är väldokumenterat (Kuyumcu 2013; Johansson & Sandell Ring 2015) och syftar till att kunskapsspråket är bärande för att elever ska nå upp till sina akademiska mål. De ovannämnda begreppen har utvecklats med fokus på andraspråksinläring, men har sedermera fått bredare användning i klassrummen (Baker & Jones, 1998). Dessutom har Cummins utvecklat teorierna kring BICS och CALP i modellen *Cummins fyrfältsmodell*, som används flitigt inom svenska skolor (Skolverket 2020).

Cummins fyrfältare

Cummins fyrfältsmodell bygger på teorierna vardagsspråk och kunskapsspråk som nämnts ovan och är ett ramverk för undervisning (Cummins, 2000). Fyrfältsmodell består som namnet antyder av fyra olika fält där lärandet kan vara kontextreducerat, kontextbundet, kognitivt krävande och kognitivt enkelt. Ramverket delar in undervisning i dessa fält för att klassificera undervisningsmoment och därmed förstå språk- och ämnesutvecklande undervisning. Såsom all sociokulturell teori om undervisning har sin grund i att optimal undervisning sker inom den proximala utvecklingszonen (Skolverket 2017; Cummins 2000, Säljö 2010), Cummins (2017) menar att undervisningen behöver först vara kontextbundet och vardagsspråkligt, innan kognitivt krävande undervisning kan ske. Detta är inte nytt, då Vygotskij (1978) och samtliga författare inom sociokulturell forskning menar att kognitivt utmanande undervisning först är möjlig att uppnå genom tillräckliga förkunskaper inom ett visst ämne. Därmed fungerar Cummins fyrfältare som modell för en undervisningstrappa där tillräckliga förkunskaper måste byggas för att kunna bedriva kognitivt krävande uppgifter, för att slutligen kunna examineras.

Syftet med lärande i slutändan i en skolkontext är att elever ska kunna ta sig till kognitivt utmanande och kontextreducerade uppgifter, såsom prov eller att skriva egna arbeten inom ett önskat ämne. Det är alltså av betydelse att gå genom bekvämlighetszon (A), till utvecklingszon (B) för att slutligen nå frustrationszon (C) utan hinder. Utträkningszonen (D) är ett icke önskvärt område varvid aktiviteter bör undvikas i detta fält (Cummins 2000; Skolverket 2020).

Figur 1. Cummins fyrfältsmodell (Cummins, 2017)

Bekvämlighetszon alternativt fält A innebär kontextbundna och kognitivt enkla uppgifter. Där är det önskvärt att påbörja nya moment för att eleven ska uppleva ämnet som tryggt. Genomgångar med visuellt stöd och att elever antecknar från tavlan är exempel på moment i lärandet som hamnar i fält A. Fält B handlar fortfarande om undervisning som är kontextbunden men kännetecknas av kognitivt utmanande uppgifter som kräver aktivt deltagande. Det är önskvärt att elever får spendera mest tid i detta fält, här socialiserar eleverna med varandra och med lärare och är enligt sociokulturell teori det område där elever mest utvecklas., alltså ett annat namn för den proximala utvecklingszonen. När eleverna är redo att sluta stötts går undervisningen vidare till nästa fält, utan att skapa frustration. Både fält C och fält B är kognitivt utmanande men bara C är kontextreducerat. Här förväntas eleverna genomföra kognitivt krävande uppgifter själva såsom prov eller egna arbeten om ett ämne. Fält D är fältet som bör undvikas då uppgifterna är kognitivt enkla och kontextreducerade vilket resulterar i meningslösa uppgifter utan tydlig koppling till varken ämnet eller allmänt lärande. Det är av betydelse att betona att fyrfältsmodellen begränsas till lärandet av specifika moment i klassrummet. Överlag bör skolan alltid vara ett tryggt och stöttande institut för elever där känsla av tillhörighet är essentiell för allt lärande (Cummins 2000; Gibbons 2010).

Kontextreducerad undervisning

Cummins (2017) förklarar hur ojämlika maktrelationer i samhället även tar sig uttryck i elevernas prestationer i skolan. Det handlar närmare bestämt om elever från socialt utsatta grupper som har lägre status i samhället, vilka oftast kan känna sig diskriminerade. Cummins (2017) menar vidare att det är av största betydelse att väga in detta vid elevers svaga prestationer i skolan, i annat fall blir det svårt för lärare och skolan att åtgärda de svaga prestationerna. Svaga prestationer kan uttryckas på olika sätt, inte endast vid examinerande moment, motstånd till lärare under lektioner, motstånd till användandet av kunskapspråket inom olika ämnen eftersom det är så starkt kopplat till skolan, som i sin tur är en förlängning av samma samhälle som diskriminerar eleverna. Lärande som genomsyras av ett medvetet sociokulturellt perspektiv ger individer inflytande över sitt lärande, därmed bör lärandet öka elevers självförtroende i sitt skolarbete (Cummins 2017). Ungefär ett sekel av forskning inom sociokulturell teori visar på att sambandet mellan kognitivt utmanande och kontextbunden undervisning med stöd från lärare i en positiv social miljö, ökar elevers inställning till- och kunskapspråk inom samtliga ämnen i skolan, vilket till denna uppsats syfte är ytterst relevant.

Elevers inställning till grammatik idag

Sociokulturell teori är förenlig med allt lärande i skolan, inte minst grammatikundervisning. Lärande som är medvetet grundat i sociokulturell teori bidrar med positiv attityd till lärandet, emellertid förefaller elevers attityder gentemot grammatikundervisningen inte vara alltför positiv. Boström (2004) liksom Brodow et al. (2000) redogör för ungdomars tämligen negativa attityder till grammatiken, vilka kan förklaras av den höga abstraktionsgraden, termrikedomen, samt tidigare upplevda motgångar i studier. Den höga abstraktionsgraden i grammatikundervisning kan enligt studien kopplas till brist på relevans då traditionell grammatikundervisning är för avskild från elevers vardagliga kommunikationsbehov. Saknar grammatikundervisningen praktisk koppling till tal och skrift så kan elever anse undervisningen vara irrelevant. Boström och Strzelecka (2014) framhäver i sin studie elevers tidigare erfarenhet kring grammatik under grundskolan och gymnasiet. Över hälften av eleverna har en neutral inställning till grammatik, medan en fjärdedel uppvisar en negativ inställning. Det var endast en liten andel av eleverna som hade en positiv inställning till grammatikundervisning. Utöver de tidigare nämnda anledningarna som redogjorts av Boström (2004) och Bowen (2000), förklarar Boström och Strzelecka (2014) att tråkig grammatikundervisning samt oengagerade lärare har bidragit till den negativa uppfattningen av grammatikundervisningen. Tråkiga uppgifter inom grammatik kan vara repetitiva och sakna relevans, vilket kan göra att elever förlorar intresse och motivation. En annan faktor som påverkar elevernas inställning till grammatik är lärarnas feedback. Takahashi (2018) belyser i sin studie om högstadieelever att deras inställning till grammatikundervisningen i hög grad är förknippad till lärarnas sätt att ge återkoppling och samspelet mellan lärare och elever. Eleverna uppvisade en mer positiv inställning till grammatikundervisningen när lärarna gav beröm samt var mer stöttande under hela processen jämfört med andra typer av strategier.

Det finns forskning som dessutom tyder på att de praktiska uppgifterna i grammatik kan betraktas som undermåliga. Malmberg (2018) hävdar att grammatikuppgifterna i läromedlen inte lever upp till kursplanens mål i svenska för gymnasiet. Anledningen till detta är att uppgifterna är skapade på ett sådant sätt som inte fokuserar på grammatisk analys – istället är de utformade för att nöta in termer och grammatiska strukturer. Josephson (2021) åsyftar i sin tur att det borde finnas mer grammatikundervisning i svenskämnet, men istället ska syftet vara

att ge elever verktyg att utforska mekanismerna bakom det svenska språket, samt förstå språkets natur och viktiga roll i det dagliga livet. Dessutom förefaller forskningen om grammatikundervisningen inte har prioriterats inom svenskämnet. Lindgren (2022) belyser i sin avhandling att det saknas studier i svenska klassrum som åskådliggör hur grammatikundervisningen bedrivs samt hur olika metoder att undervisa grammatik prövas. Lindgren (2022) menar vidare att liknande studier genomförs i andra ämnen såsom matematik, men som överlag saknas för grammatikundervisning i svenskämnet. Takahashis (2018) forskning visar på att lärarens sätt att arbeta på med grammatik i undervisningen har en stor påverkan i hur elevers inställning till grammatikundervisning kommer att vara, vilket skulle kunna vara en större faktor än vad annan forskning idag visar på. Mot bakgrund av ovanstående har ett forskningsgap identifierats i den rådande forskningen i fråga om sambandet mellan kognitivt utmanande samt kontextbunden inläring och elevers inställning till grammatikundervisning i svenskämnet.

Grammatik i kursplanen

I kursplanen för svenska i grundskolan nämns inte ordet grammatik explicit (Skolverket, 2022). Innebörden av grammatik däremot nämns det i syfte, centralt innehåll samt i betygskriterierna för ämnet svenska. I syfte för ämnet svenska står det att ”Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla kunskaper om svenska språket, dess normer, uppbyggnad, historia och utveckling samt om hur språkbruk varierar beroende på sociala sammanhang och medier.” (Skolverket, 2022, s. 224). Innebörden av grammatik är i detta citat ”språkets normer” och ”uppbyggnad”, det går även att hävda att ”kunskaper om svenska språket” refererar till grammatikundervisning. I kursplanens centrala innehåll står även ”Språkliga strukturer och normer. Stavning, meningsbyggnad, styckeindelning och olika typer av textbindning. Ordklasser och satsdelar” (Skolverket, 2022, s.228). Grammatiska moment som syftar till att synliggöra språkliga strukturer och normer är alltså ett krav ur kursplanen för svenska, därav är det svensklärarens skyldighet att fullfölja kursplanens syfte, centrala innehåll och för att rättvist kunna bedöma sina elever. Utan grammatikundervisning kan alltså elever inte betygssättas eller bedömas för deras språkbruk, så även om svenska som skolämne är till större del ett kommunikativt ämne och inte ett färdighetsämne som författarna till *Retoriken i grammatiken* (Brodow et al. 2000) påpekar, så hade färdigheter för god kommunikation som idag tas för givet, eventuellt kunna försämrats om inte dessa finns i kursplanen. Däremot under vilka premisser grammatikundervisningen sker, vare sig det är *isolerad* eller *integrerad* grammatikundervisning, står det inget om i nuvarande, eller föregående kursplan.

Isolerad grammatikundervisning

Isolerad grammatikundervisning är vad traditionell och konventionell grammatikundervisning kallas för med andra ord, alltså undervisningsmoment isolerade till grammatik med saknad av verklig kontext (Boström & Josefsson, 2006). Den traditionella grammatikundervisningen är fördelaktig när konkreta kunskaper krävs och eleverna behöver få tydlig och snabb återkoppling. I ett svenskklassrum är det fortfarande den mest frekvent använda och kännetecknas av en något enkelriktad språklig interaktion, med andra ord via genomgångar och föreläsningar av undervisande lärare. Elever får oftast enskilt öva med hjälp av isolerade färdighetsövningar på specifika grammatiska regler, dessa övningar är oftast rätt eller fel och saknar oftast kontext till verkliga texter (Boström & Josefsson, 2006; Boström & Strzelecka, 2014). Detta perspektiv på grammatikinläring känns igen av de flesta som gått i svensk skola

och har som tidigare påpekat kritiserats för sitt ifrågasatta värde för elevers metaspråkliga kunskaper.

Integrerad grammatikundervisning

Antonymt till den isolerade grammatikens, oftast kontextlösa, övningar så är integrerad grammatikundervisning inbäddat i svenskundervisningen (Boström & Strzelecka, 2014). Grammatiken konkretiseras via sammanhanget av autentisk språkanvändning och kommunikation, istället för att behandla grammatik som en separat och isolerad komponent av språkundervisningen. Syftet med denna typ av undervisning är att eleverna ska lära sig grammatik genom att använda den naturligt i olika sammanhang och situationer. I elevers texter är det då menat att lärare endast uppmärksammar grammatiska fel om felet bidrar till felförståelse av texten (Tornberg, 2009).

Eftersom grammatikundervisningen är integrerad i vanlig svenskundervisning är den dessvärre svår, om inte omöjlig för elever att observera eller medvetet erfara, därav är den integrerade grammatikundervisningen inte relevant för just denna studie vars syfte är att undersöka sambandet mellan kognitivt utmanande samt kontextbunden undervisning och elevernas eventuellt positiva inställning till grammatikundervisning i ämnet svenska.

METOD

Metodologin i uppsatsen är nedan indelat i urval av respondenter, tillvägagångssätt att studie, metoder av analys, etiska ställningstaganden inför samt under studien och avslutas med en metoddiskussion där bland annat reliabilitet samt validitet diskuteras.

Urval

Respondenterna till undersökningen valdes baserat på att de skulle ha haft tillräckligt med grammatikundervisning på högstadiet, för att i sin tur ha tillräckligt adekvata tankar och reflektioner kring deras grammatikundervisning. Därav begränsades urvalet till niondeklassare. Skolan där undersökningen utfördes innefattar endast högstadium med ungefär 500 elever med en lik fördelning mellan könen. Av de 500 eleverna som går på skolan är det ungefär 125 elever som går i årskurs 9. Emellertid har faktorer som berör kön, etnicitet samt sociokulturell status inte behandlats i denna studie, eftersom dessa inte ansågs vara relevanta för studiens syfte men de skulle kunna vara relevanta för framtida studier.

Tillvägagångssätt

Respondenterna samt vårdnadshavare hade sedan tidigare uppmärksammats på det övergripande målet med studien av mig som uppsatsförfattare via ett missivbrev. Respondenterna informerades i förväg av mentorer om att de skulle fylla i enkätundersökningar gällande deras sin inställning till grammatik och att resultatet av enkätundersökningarna skulle användas till en studie som skulle utföras av mig. Respondenterna själva bestämde därefter om de ville delta i studien eller inte. Enkätundersökningen presenterades av respondenternas mentorer under en schemalagd gemensam tid med klassen. Enkätens omfång begränsades till 19 frågor. Frågorna var jämnt uppdelade i fem övergripande kategorier, varav fyra utgjordes av Cummins fyrfältsmodell och en egen kategori som berörde respondenternas allmänna inställning till grammatik, grammatikens användbarhet och deras upplevda grammatikundervisning. Undersökningens samtliga frågor besvarades av respondenterna med hjälp av en likertskala från 1-5. Det är en skala som kvantifierar olika attityder hos respondenterna och är idag den vanligaste attitydmätningen vid kvantitativa studier eftersom den anses vara pålitlig och ha ett brett användningsområde (Warmbrod 2014). Enkäten utformades i Google Enkät, som är ett redskap som tillåter forskare och privatpersoner att skapa enkäter via nätet och som med enkelhet kan delas till elever uppkopplade till Google-tjänster.

Analysmetod

Resultatet bygger på enkäter från 99 elever från en kommunal skola i en större västsvensk stad. Resultatet är indelat i två övergripande delar och analyserades således på två olika sätt. Först analyserades elevers inställning till grammatik genom att få fram var på likertskalan flest elever befinner sig, sedan togs ett medelvärde för respondenternas svar fram. Därefter drogs slutsatser om elevers attityd utifrån ovanstående analysmetod. Det andra resultatet, alltså sambandet mellan kognitivt utmanande samt kontextbunden inläring och elevernas eventuellt positiva inställning till grammatikundervisning i ämnet svenska har analyserats genom en envägs variansanalys (ANOVA). Analysverktyget används för att åskådliggöra skillnader mellan två eller flera medelvärden i resultaten som inte är slumpmässiga (MacKenzie, 2018;

Sundell, 2010). I denna studie avser medelvärden elevernas svar i en likertskala 1-5 där 1 Stämmer inte alls och 5 Stämmer helt till frågorna. Efter att elevernas svar på enkäten insamlats och summerats genom SPSS, analyserades och tolkades svaren av uppsatsförfattaren. Analysen har genomförts efter signifikansnivån (Sig.) mellan beroendevariabeln och oberoendevariablerna, alltså hur viktigt elever anser att grammatikundervisning är och elevernas upplevda undervisning. Vidare har Google formulärs egna figurer som sammanfattar respondentsvaren använts då bredare insyn i SPSS program saknas av uppsatsförfattaren.

Etiska ställningstaganden

Respondenterna i undersökningen samt vårdnadshavare har tagit del av informationen kring undersökningens övergripande mål via ett missivbrev. Detta möter det första etiska kravet som enligt Vetenskapsrådet (2017) kallas för informationskravet. I brevet fanns även en samtyckesdel där vårdnadshavare fick möjligheten att godkänna sitt barns medverkan om barnet är under 15 år gammal. Elever som är över 15 år får möjligheten att godkänna detta självständigt utan vårdnadshavare underskrift, detta krav kallas samtyckeskravet Vetenskapsrådet (2017). Respondenter och vårdnadshavare har även fått information kring nyttjandet av enkätsvaren, alltså att uppgifterna som respondenterna tillhandahåller enbart används till undersökningen (Borgers et al., 2005). Sista kravet är konfidentialitetskravet vilket garanterar anonymitet för alla respondenter, ingen respondent ska behöva uppge namn och identifiera sig för att kunna utföra enkäten.

Metoddiskussion

Studien kan inte betraktas som generaliserbar vad gäller högstadieelevers inställning till grammatikundervisning, då urvalets omfång endast representerar en liten del av kommunens skolelever. Yttringen gällande generaliserbarheten av studien förtar inte faktumet att studiens resultat kan betraktas som betydelsefulla, eftersom resultaten kan vara användbara för framtida forskning.

Det är även av intresse att belysa bortfallet i respondenterna. I den kommunala skolan har objektbortfallet varit ungefär 20 procent, med frivilligheten i undersökningens deltagande samt sjukdom bland eleverna när undersökningen gjordes innan jullovet så betraktas objektbortfallet som lågt. Variabelbortfallet är desto lägre, sammanlagt har 10 frågor inte blivit besvarade, med tanke på att 99 elever har behövt besvara 19 frågor, blev det 1871 frågor besvarade istället för 1881 vilket ger ett variabelbortfall på under 1 %.

Reliabilitet (Bryman, 2018) handlar om att kunna återupprepa resultaten från en studie om densamma genomfördes av andra forskare på samma sätt. Detta förutsätter att resultaten är konsekventa. Denna studie anses ha en tämligen hög grad av reliabilitet med avseende på tillvägagångssättet. Enkätundersökningen ger andra forskare möjligheten att återupprepa studien med likartat urval, alltså. Validitet rör huruvida studiens slutsatser är sammanhängande eller inte. En studies validitet handlar om i vilken grad enkätundersökningen mäter det som önskas mäta, alltså syftet med studien (Denscombe, 2018). Jag argumenterar för att studiens validitet ska betraktas som hög med hänsyn till de faktorer som undersökts, alltså samband

mellan elevers inställning till grammatik och deras upplevda grammatikundervisning med hjälp av Cummins fyrfältsmodell.

RESULTAT

Resultatet kommer att presenteras i två delar, den första gällande själva inställningen till grammatik, som redovisas med hjälp av Google formulärs sammanfattningar av respondentsvaren, svaren presenteras i en likertskala mellan 1-5 där 1 står för Stämmer inte alls, med frågans påstående och 5 står för Stämmer helt med frågans påstående. Del två av resultatet redovisar om eventuella samband mellan inställning och upplevd undervisning, dessa redovisas med hjälp av ANOVA envägsanalys, där statistisk signifikans är faktorn som vidare kommer att diskuteras och som jag drar slutsatser ifrån.

Inställning till grammatik

Studiens första frågeställning berör elevers inställning till grammatik, vilket redovisas i figur 1 till figur 4. Fråga ett behandlar hur viktigt elever tycker att grammatikundervisning är; fråga två behandlar hur elever upplever lärares engagemang i ämnet, fråga tre behandlar om elever anser att de haft nytta av grammatikundervisning och fråga fyra behandlar deras intresse för grammatik. Nedan kommer svaren på undersökningen att redovisas procentuellt där de indelas negativt i skalan (1–2), neutralt (3) eller positivt (4–5).

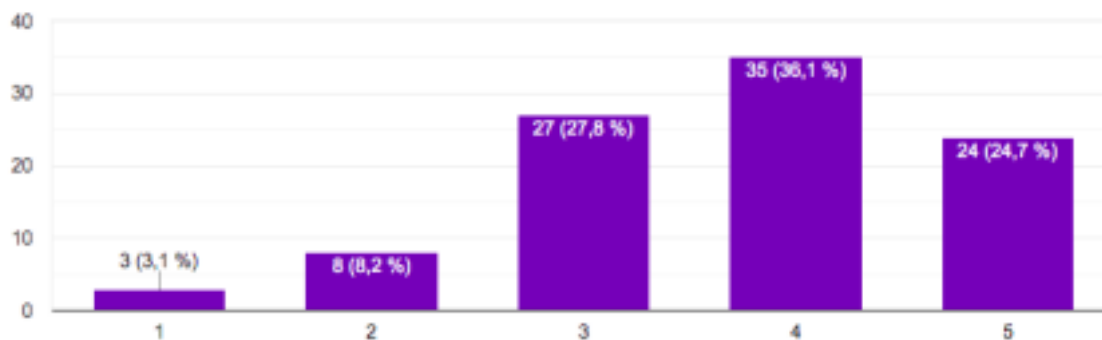
Figur 1. Likertskala från Stämmer inte alls (1) till Stämmer helt (5).

Den första frågan är den som jag upplever som viktigast gällande elevernas inställning till grammatik eftersom den efterfrågar hur viktigt de anser att grammatikundervisning är, därav ställdes den först. 64 av 99 respondenter visar att de anser att grammatikundervisning är övervägande viktigt, vidare ställer sig 23 elever neutralt till frågan och 12 elever tycker inte att grammatikundervisning är viktigt. Detta motsvarar procentuellt att 65 % av eleverna är positivt inställda till grammatikundervisning, 23 % är neutrala i frågan och 12 procent av eleverna är negativt inställda till grammatikundervisning.

Jag upplever att min lärare har varit engagerad i grammatikundervisningen

 Kopiera

97 svar

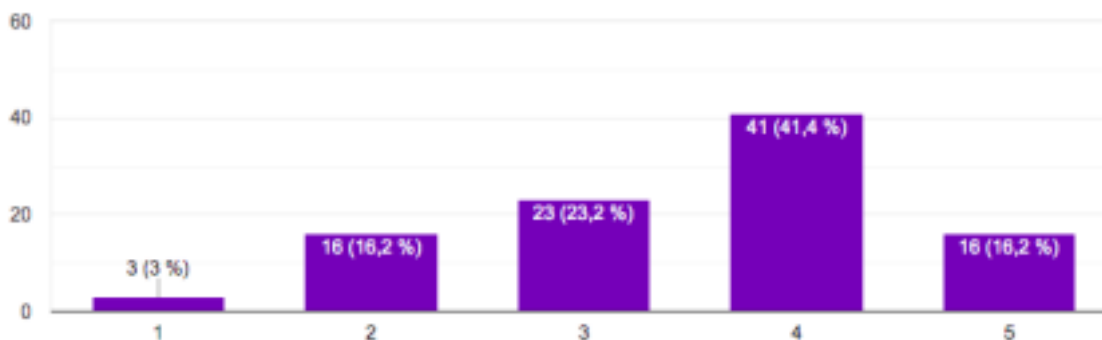
Figur 2. Likertskala från Stämmer inte alls (1) till Stämmer helt (5).

Den andra frågan upplevdes som viktig utifrån tidigare forskningsresultat som visar på att elever anser att deras lärare varit oengagerade i grammatikundervisning (Boström & Strzelecka 2014). 59 av 97 respondenter visar att de upplever att deras lärare har varit engagerad i grammatikundervisningen, 27 respondenter ställer sig neutralt i frågan och 11 elever anser inte att läraren har varit engagerad i grammatikundervisningen. Detta motsvarar procentuellt att 61 % av respondenterna upplever övervägande högt engagemang hos läraren i undervisningen, 29 % är neutrala i frågan och 11 % av respondenterna anser inte att läraren har varit engagerad i grammatikundervisningen.

Jag upplever att jag har fått nytta av grammatikundervisningen i skolan

 Kopiera

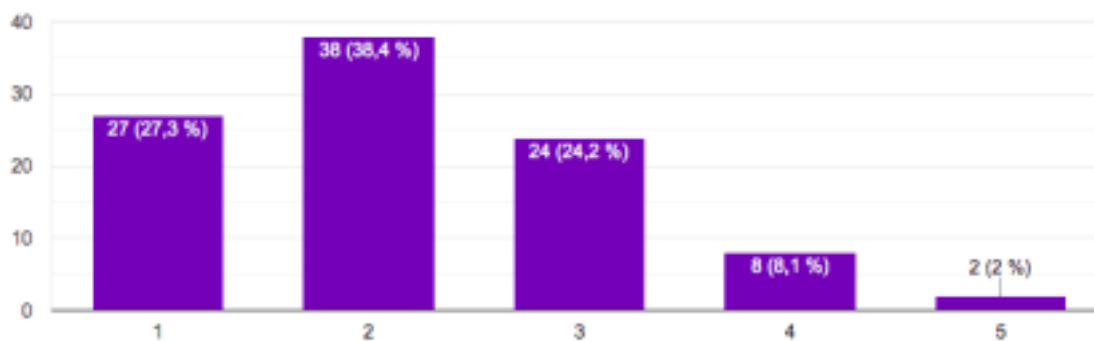
99 svar

Figur 3. Likertskala från Stämmer inte alls (1) till Stämmer helt (5).

Fråga tre var en uppföljning av första frågan som efterfrågade hurdan respondenterna anser att grammatikundervisning är viktigt. Det var av intresse att efterfråga elevers upplevda nytta av grammatikundervisningen de tidigare fått, 57 av 99 elever anser att de har haft nytta av grammatikundervisningen i skolan, 23 elever är neutrala i frågan och 19 elever anser inte att de har haft någon nytta av grammatikundervisningen. Detta motsvarar att 57 % av respondenterna upplever övervägande nytta av sina grammatikkunskaper, 23 % av respondenterna är neutrala i frågan och 19 % av eleverna är negativt inställda till den upplevda nyttan av grammatikundervisningen i skolan.

99 svar

Figur 4. Likertskala från Stämmer inte alls (1) till Stämmer helt (5).

Den sista frågan gällande eleverns inställning till grammatik handlar om elevernas intresse till ämnet. 10 av 99 respondenter anser att grammatik är övervägande intressant, 24 respondenter är neutrala i frågan och 65 elever anser att grammatik är övervägande ett ointressant ämne. Trots elevernas annars övervägande positiva upplevelser och inställningar till grammatik så är det få som upplever grammatik som intressant. Detta är ett intressant samt väntat resultat, då tidigare forskning visar på liknande resultat. (Brodow et al. 2000)

Sammanfattning av inställning till grammatik

Det framgår av figurer 1-3 att inställningen till grammatik och undervisningen överlag är övervägande positiv, figur 4 visar att trots den övervägande positiva inställningen till grammatik är det få elever som faktiskt tycker att det är intressant. Medelvärdet av samtliga figurer är 3.2 i likertskalan, vilket kan tolkas som tämligen högt med tanke på det övervägande låga intresset för grammatik enligt figur 4. Med anledning av frågeställningen har ett relevant resultat erhållits beträffande elevernas inställning till grammatik. Följaktligen kan elevernas inställning till grammatik betraktas som positiv.

Upplevd grammatikundervisning

Med över 95 procents säkerhet kan man med hjälp av ANOVA få reda på att eleverns inställning till grammatik och deras upplevda undervisning av grammatik visar samband som inte är slumpmässiga. Anova-testet jämför variansen i svaren från de ovannämnda frågorna med fråga 1, som besvarar elevernas inställning till grammatik (som är övervägande positiv). Testet har genomförts med en signifikansnivå på $p < 0,05$ - alltså, att samband mellan två variabler kan tillskrivas slumpen är mindre än fem procent (MacKenzie, 2018). Vidare framgår resultaten av envägs-Anova, som har delats upp i fyra olika tabeller vilka utgörs av de frågor som tillhör respektive fyrfält (A, B, C & D) i Cummins modell. I Tabell 1, behandlas resultaten tillhörande frågorna 5 till 8 i enkäten (A), i tabell 2 behandlas resultaten tillhörande frågorna 9 till 12 i enkäten (B), i tabell 3 behandlas resultaten tillhörande frågorna 13 till 15 (C) och i tabell 4 behandlas resultaten tillhörande frågorna 16 till 19 i enkäten (D). Samtliga undersökningsfrågor är såsom föregående frågor, som mäter elevernas inställning till grammatik, baserade på en likertskala från 1-5, där 1 står för Stämmer inte alls och 5 står för Stämmer helt. De riktiga tabellerna från Anova-testet har bifogats som bilagor då resterande siffror, de som visar på annat än statistisk signifikans, har för detta resultat ingen relevans

eftersom textförfattaren inte har tagit dem i beaktning. Under tabellerna och resultattolkningarna kommer de relevanta statistiska sammanfattningarna från Google Formulär att presenteras för att lättare få överblick över elevernas uppfattade undervisning.

Tabell 1. Envägs-ANOVA Cummins fyrfältsmodell A (frågor 5-8)

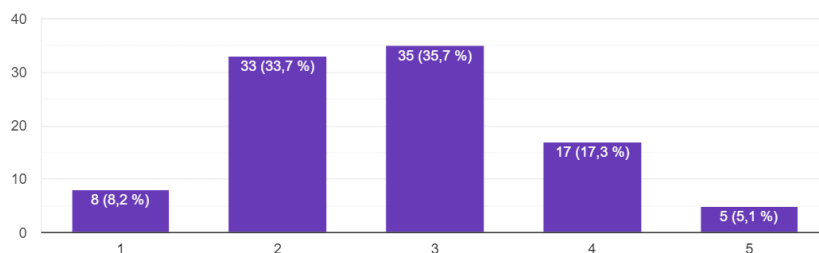
Fråga	Sig.
A1	.640
A2	.391
A3	.394
A4	<.001

Det framgår av tabell 1 ovan att endast signifikansnivån för fråga A4 kan betraktas som statistiskt signifikant. Där har 35 av 98 respondenter har ställt sig neutralt i frågan, följt av 41 elever som inte anser att frågan stämmer (1-2 i likertskalan). Detta visar alltså att det inte är statistiskt slumpmässigt som majoriteten av respondenterna ställer sig negativt eller neutralt i denna fråga. Resterande frågor uppvisade ingen statistisk signifikans. Således anses dessa frågor inte uppvisa något samband mellan de undersökta faktorerna.

Jag tycker att grammatikuppgifterna är enkla och tydliga

[Kopiera](#)

98 svar

Fråga	Sig.
B1	.040
B2	.038
B3	.009
B4	.050

Tabell 2. Envägs-Anova Cummins fyrfältsmodell B (frågor 9-12)

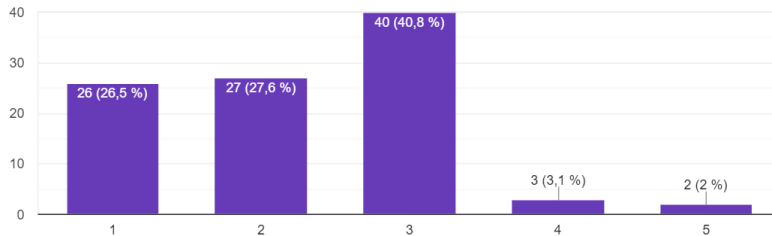
Det framgår av tabell 2 att det finns statistisk signifikans på $p < 0,05$ för samtliga frågor. Således finns det ett icke-slumpmässigt samband mellan elevernas inställning till grammatik (beroende variabeln) och deras upplevda undervisning; alltså de oberoende variabler som utgörs av frågorna. Frågorna B1-4 behandlas nedan:

B1. Jag upplever att grammatikundervisningen fokuserar på muntliga redovisningar.

Av 98 respondenter upplever 53 att de inte instämmer med frågan (1-2 i likertskalan), 40 står neutralt i frågan och endast 5 instämmer med frågan (4-5 i likertskalan). Detta resultat visar på att trots signifikansnivån är majoriteten av respondenterna negativt inställda till frågan, följt

av neutralitet från respondenterna. Resultatet visar därmed på att de flesta eleverna inte upplever att grammatikundervisningen fokuserar på muntliga redovisningar.

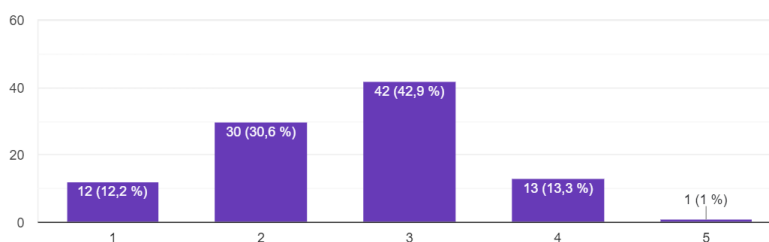
Jag upplever att grammatikundervisningen fokuserar på muntliga redovisningar [Kopiera](#)
98 svar

B2. Jag upplever att grammatikundervisningen är svår men tydlig.

Av 98 respondenter upplever 43 att de inte instämmer med frågan (1-2 i likertskalan), 42 står neutralt i frågan och 14 elever instämmer med frågan (4-5 i likertskalan). Detta resultat visar på att trots signifikansnivån är respondenterna övervägande neutralt inställda till frågan, följt av negativitet från respondenterna. Detta visar på att de flesta eleverna inte upplever grammatikundervisningen som svår och tydlig.

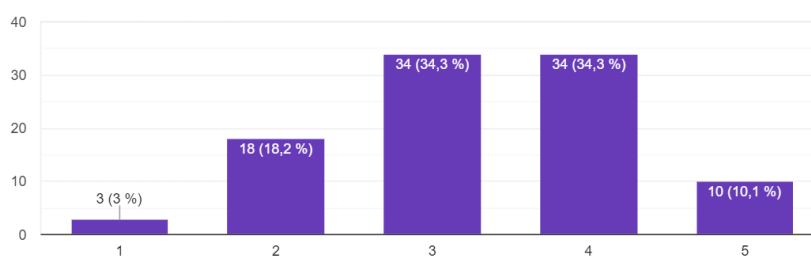
Jag upplever att grammatikundervisningen är svår men tydlig [Kopiera](#)
98 svar

B3. Jag anser att grammatikundervisningen kräver att jag deltar aktivt.

Av 99 respondenter upplever 21 att de inte instämmer med frågan (1-2 i likertskalan), 34 är neutrala i frågan och 44 instämmer med frågan (4-5 i likertskalan). Detta svar visar på statistisk signifikans samt en övervägande instämmande med frågan, vilket tolkas som att majoriteten av eleverna anser att undervisningen kräver aktivt deltagande och är övervägande positivt inställda till det.

Jag anser att grammatikundervisningen kräver att jag deltar aktivt [Kopiera](#)
99 svar

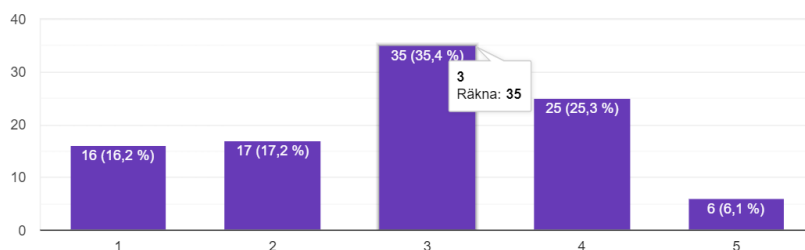

B4. Jag upplever att grammatikuppgifterna är svåra men jag får stöd av läraren.

Av 99 respondenter upplever 33 att de inte instämmer med frågan (1-2 i likertskalan), 35 är neutrala i frågan och 31 instämmer med frågan (4-5 i likertskalan). Ovanstående fråga har en jämn fördelning av inställning där eleverna marginellt övervägande är neutrala, följt av negativt inställda och sist positivt inställda.

Jag upplever att grammatikuppgifterna är svåra men jag får stöd av läraren [Kopiera](#)

99 svar

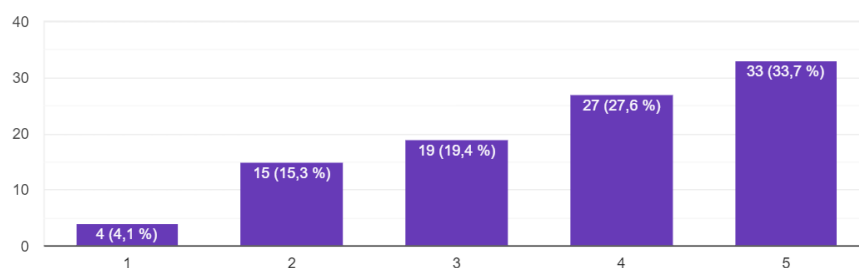
Fråga	
C1	<.001
C2	.560
C3	.158

Tabell 3. Envägs-Anova Cummins fyrfältmodell C (frågor 13-15)

Det framgår av tabell 3 ovan att endast fråga C1 kan betraktas som statistiskt signifikant. Fråga C1 behandlar huruvida eleverna haft prov inom grammatik och där har 79 av 98 elever svarat mellan 3-5 i skalan. Signifikansnivån inom frågan visar på att eleverna upplever, eller minns, icke-slumpmässigt, att de haft ett eller flera prov på grammatik under sin skoltid. Resterande frågor uppvisade ingen statistisk signifikans, således anses dessa frågor inte ha något samband mellan de undersökta faktorerna.

Jag har haft ett eller flera prov om grammatik [Kopiera](#)

98 svar

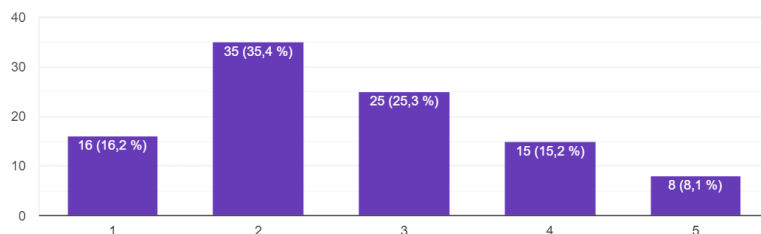
Fråga	
D1	<.001
D2	.380
D3	.411
D4	.918

Tabell 4. Envägs-Anova Cummins fyrfältsmodell D (frågor 16-19)

Det framgår av tabell 4 ovan att endast fråga D1 kan betraktas som statistisk signifikant. Fråga D1 behandlar om grammatikundervisningen fokuserar på enklare uppgifter utan stöd från läraren, där har 51 av 99 elever besvarat att det övervägande inte stämmer och 25 elever ställer sig neutralt till det. Resterande frågor uppvisade ingen statistisk signifikans, således anses dessa frågor inte ha något samband mellan de undersökta faktorerna.

Jag upplever att grammatikundervisningen fokuserar på enklare uppgifter utan stöd från läraren [Kopiera](#)

99 svar

Sammanfattning av upplevd grammatikundervisning

15 st frågor som har kategoriserats enligt fyrfältsmodellens samtliga fält har besvarats av 99 respondenter. 7 av dessa frågor har visat på statistisk signifikans i förhållande till första kontrollfrågan, alltså huruvida respondenterna upplever grammatikundervisning som viktigt. Sammanställningen av frågorna som visar statistisk signifikans är följande: En på fält A, fyra, alltså samtliga, på fält B, en på fält C och en på fält D. Detta resultat tyder på att respondenternas positiva inställning till grammatik skulle kunna ha samband till deras upplevda undervisning. Aktivt deltagande i sin undervisning är utmärkande för kontextbunden och kognitivt utmanande undervisning, vilket tydligt framgår av resultatet då eleverna övervägande anser att påståendet stämmer och den statistiska signifikansen är hög. I förhållande till studiens frågeställning och syfte ger det ovanstående resultatet en adekvat bild av verkligheten i den svenska högstadieskolan.

DISKUSSION

Syftet med studien har varit att undersöka sambandet mellan kognitivt utmanande samt kontextbunden undervisning och elevernas eventuellt positiva inställning till grammatikundervisning i ämnet svenska. För att undersöka detta har enkätundersökningar gjorts och svaren har analyserats genom envägs variansanalys. Det framgår av resultatet att samtliga frågor på fält B i fyrfältsmodellen visar samband till elevernas inställning till grammatikundervisning.

Av 7 frågor som visar på signifikans är det 4 inom B-fältet, vilket är i linje med den teoretiska referensramen. Cummins (2017) menar att fält B kännetecknas av kognitivt utmanande uppgifter som är kontextbundna, vilket innebär att eleverna är i behov av stötning, som tillhandahålls av lärarna. Undervisningen är menad att bedrivas till större del inom detta fält då eleverna utvecklas bäst här. Detta framhålls även av Vygotsky (1978), som menar att lärandet endast kan betraktas som meningsfullt när elever utmanas och uppmanas att överträffa sin förmåga. Mot bakgrund av ovanstående, förefaller undervisningen som bedrivits i fält B ha en positiv inverkan på elevernas inställning till grammatik. Elevernas positiva inställning kan förklaras av att grammatikundervisningen har följt Cummins fyrfältsmodell, alltså att först ta sig genom A fältet innan B, för att avsluta med C. En sådan positiv inställning till fält B hade varit svåruppnåelig om fält A inte hade berörts inledningsvis av undervisningen (Cummins 2000; Gibbons 2010). Även om statistisk signifikans har infunnits vid samtliga frågor inom B-fältet så betyder det inte att eleverna har instämt med frågan, nedan sammanställs frågorna med tillräcklig statistisk signifikans gentemot elevernas upplevda undervisning:

A1. (uppgifterna är enkla och tydliga)

Eleverna ställer sig neutralt eller negativt i denna fråga vilket kan tolkas som att vara i linje med Brodows (et al. 2000) forskning om den höga abstraktionsgraden i grammatikundervisningen. Elevernas svar visar på tillräcklig statistisk signifikans vilket bör tolkas som att de icke-slumpmässigt till större del inte minns grammatikuppgifterna som enkla och tydliga.

B1. (undervisningen fokuserar på muntliga redovisningar)

Eleverna ställer sig negativt eller neutralt i denna fråga med statistisk signifikans, vilket bör rimligen tolkas som att grammatikundervisningen inte har fokus på muntliga redovisningar. Det går även att tolka som att grammatikundervisningen är en isolerad del av undervisningen och inte en integrerad, med diskussioner och fokus på det kommunikativa i grammatiken (Tornberg, 2009).

B2 samt B4. (grammatikundervisningen är svår men tydlig, svår undervisning med stöd)

Denna fråga har de flesta eleverna en neutral eller en lätt negativ inställning till, eleverna verkar i detta fall inte notera att uppgifterna de gör är svåra och tydliga samtidigt. Om resultaten från frågorna B4 (Jag upplever att grammatikuppgifterna är svåra men jag får stöd av läraren) samt fråga C3 (Jag uppfattar de flesta moment i grammatikundervisningen som svåra) jämförs med B2 så får man fram lite annorlunda resultat. Fråga B4 är en fråga som är relativt lik B2 med skillnad på tydlighet och stöd. Skillnaden i resultaten är där att i fråga B4 har 31 elever ställt sig positivt till påståendet, 35 neutralt och 33 negativt, jämfört med B2 där 42 elever ställt sig negativt och 42 neutralt, vilket lämnat endast 14 elever med positiva svar. Fråga C3 har en jämn fördelning på likertskalan, med 38 negativa svar, 25 neutrala och 26 positiva. Slutsatsen som

dras ifrån detta resultat är att en stor del av eleverna upplever uppgifterna som svåra och att de får stöd i arbetet, men det är få som upplever arbetet med grammatikuppgifter som svårt och tydligt. Även detta är i linje med undersökningarna som bland annat Boström (2004) liksom Brodow et al. (2000) gjort som visar på att grammatikundervisning har en för hög abstraktionsgrad och är därför svår för elever att få grepp om. En slutsats som går att dra utifrån denna resultatjämförelse är att elever anser att tydlighet saknas även om de i högre grad anser att de får stöd med de svåra uppgifterna.

B3. (krävs att jag deltar aktivt)

Majoriteten av eleverna i denna fråga ställer sig neutralt eller lätt positivt, 34 neutrala elever och 34 lätt positiva (3 samt 4 på likertskalan). Resultatet kan fördelaktigt tolkas som att majoriteten av eleverna anser på något sätt att de behöver delta aktivt i undervisningen för att kunna förstå dess abstrakta innehåll. Att utmana elever att behöva delta aktivt är att eftersträva, det är i aktivt deltagande som elever utvecklar sina kunskaper som bäst (Gibbons, 2010). En intressant sak med detta resultat är att 20 elever har besvarat denna frågan negativt, vilket skulle kunna tolkas som att de inte tycker att grammatikundervisningen är tillräckligt utmanande för dem, eller att de helt enkelt inte bryr sig om grammatikundervisningen.

C1. (haft prov inom grammatik)

De flesta betygssättande moment befinner sig inom fält C, såsom självständiga arbeten eller prov vilket avspeglas i resultatet. Större del av eleverna är överens om att de har haft minst ett prov inom grammatik. Eleverna upplever inte att de har behövt skriva enskilda arbeten om just grammatik, vilket visar på att grammatikundervisningen på just denna skola till störst sannolikhet bedöms genom ett eller flera grammatikprov. Även detta speglar forskningen som visar på att grammatikundervisning förmodligen sker inom isolerade undervisningstillfällen (Boström & Josefsson, 2006).

D1. (enklare uppgifter utan stöd)

De flesta eleverna har gett negativa svar till denna fråga, sedan neutralt och sist positivt. Detta kan tolkas som att de flesta inte alls håller med om att grammatikuppgifterna är enkla och de håller inte med om att de inte får stöd. De som svarat neutralt eller positivt på detta kan ha lättare för grammatikens abstraktionsgrad och saknad av kontext och har därav inte haft behov av stöd.

Avslutande tankar

Trots att fält A, C samt D inte uppvisade samma statistiska signifikans med elevernas positiva inställning till grammatikundervisningen kan intressanta slutsatser dras från resultaten. Exempelvis deras intresse gentemot grammatikundervisningen som visas på figur 4- att större del av eleverna upplever grammatik som ointressant. Detta stämmer överens med såväl Brodow et al. (2000) som Boström (2004), vilka syftar till att ungdomar har tämligen negativa attityder gentemot grammatik av varierande anledningar. Två anledningar som nämns av Boström och Strzelecka (2014) är oengagerade lärare samt tråkig grammatikundervisning. Av uppsatsens resultat framgår det att eleverna upplever grammatikuppgifterna som ointressanta, vilket kan tolkas som att uppgifterna dessutom är tråkiga i linje med Boström och Strzeleckas påståenden. Däremot skiljer sig resultaten från denna studie med de i Boström och Strzelecka beträffande oengagerade lärare. I denna studie förefaller majoriteten av eleverna betrakta läraren som engagerad. Detta bör rimligen bidra till elevernas överlag positiva inställning till grammatik,

eftersom läraren uppfattas som engagerad trots de ointressanta uppgifterna. Lärarens engagemang anses därmed av mig vara en bidragande faktor till elevernas positiva inställning. Brodow et al. (2000) redogör för att en av anledningarna för elevers negativa inställning till grammatik är den höga abstraktionsnivån i uppgifterna. Detta bör rimligen förklaras som uppgifter i motsvarande fält D, vilket denna uppsats resultat visar på motsatsen. Grammatikundervisning i denna specifika skola bör därför tolkas att vara konkret och tydligt förankrat i elevers nytta av grammatikkunskap och även hur deras utvecklingsarbete påverkar deras examinationer. Emellertid är det viktigt att påpeka att studien bygger på elevernas perspektiv om deras upplevda grammatikundervisning, därav är det svårt att hävda att undervisningen faktiskt har skett inom ett eller ett annat fält, men resultaten tyder onekligen på samband mellan elevers positiva inställning till grammatikundervisning och deras upplevda grammatikundervisning i svenskämnet, inte endast statistisk signifikans visad av Anova-testet.

En sak som hade varit av intresse skulle varit att intervjua lärare i samband med detta, att få veta om de både har integrerad och isolerad grammatikundervisning hade kunnat ge intressanta bidrag till elevernas svar, detta eventuellt tillsammans med observationer ur en verklig klassrumssituation hade kunnat ge rätt kvalitativa bidrag till denna kvantitativa undersökning.

Även om undersökningen har lett till intressant resultat så har inte den statistiska signifikansen alltid lett till konkreta, intressanta fynd. Som fortsatt forskning inom samma fält vore det intressant att göra undersökningen i större skala, att ha flera skolor och jämföra resultat hade kunnat vara fördelaktigt för att konkret avgöra vilka undervisningspraktiker som bör användas och vilka som bör undvikas med avseende på elevers allmänna inställning till grammatik. Annan forskning relaterad till denna vore även av intresse, såsom att undersöka om det finns samband mellan elevers upplevda grammatikundervisning inom svenskämnet och hur det påverkar elevernas förståelse för engelska och moderna språk, alltså om tydlig grammatikundervisning i svenskämnet kan positivt påverka andra språkämnen.

En gång frågade jag min svensklärare på högstadiet när vi hade grammatikundervisning om varför vi skulle lära oss detta, han svarade med ”för att ni kommer att ha nytta av det i framtiden” och troligtvis har eleverna på denna skola fått ett mer engagerat svar på frågan.

Kunskapsbidrag

Uppsatsens värde gällande kunskapsbidrag till mitt framtida yrke är tydligt. Uppsatsen bidrar med konkretisering av vikten samt nyttan av kontextbunden och kognitivt krävande uppgifter för grammatikundervisning, såsom all annan undervisning som bedrivs i skolan. Elevernas tydligt positiva inställning till grammatik och sambanden till olika undervisningspraktiker visar på att grammatikundervisning inte uppfattas vara alltför abstrakt och att lärarna inte förefaller vara oengagerade. Dessa faktorer har en direkt inverkan på lärarprofessionen och elevernas inställning till grammatikundervisningen. Som lärare bör man sträva efter att utforma kontextbundna samt kognitivt utmanande uppgifter för att elevers inställning till grammatikundervisningen inte ska vara negativ. Studien har visserligen inte fokuserat på elevers grammatikundervisning i förhållande till deras inställning till undervisningen - men elever med positiv inställning till grammatikundervisningen bör rimligen ha godare förutsättningar jämfört med elever med negativ inställning. Som lärare och såsom i vilken annan profession som helst är det viktigt att besluten som fattas har en vetenskaplig grund. Denna forskning bidrar med just detta, om än som en mikroskopisk pusselbit i ett gigantiskt pussel.

REFERENSLISTA

- Baker, C. & Jones, S. P. 1998. *Encyclopedia of Bilingualism and Bilingual Education*. 1:a uppl. Clevedon: Avon
- Bergh, Nestlog, E. 2015. *Språk i alla ämnen*.
<https://www.svensklaraforeningen.se/inledning-tiden-ar-mogen-for-sprak-i-alla-amen/>
(Hämtad 2022-12-05)
- Borgers, N., de Leeuw, E.D., Hox, JJ. 2000. Children as respondents in survey research: Cognitive development and response quality. *Bulletin de méthodologie sociologique*. (66), ss. 60-75.
[Doi.org/10.1177/075910630006600106](https://doi.org/10.1177/075910630006600106)
- Boström, L. 2004. *Lärande & Metod: Lärstilsanpassad undervisning jämfört med traditionell undervisning i svensk grammatik*. Jönköping University Press Dissertation
Högskolan för lärande och kommunikation
- Brodow, B., Nilsson, N.E., & Ullström, S.T. 2000. *Retoriken kring grammatiken. Didaktiska perspektiv på skolgrammatik*. 1:a uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Boström, L. & Josefsson, G. (2006). *Vägar till grammatik*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur
- Boström, L., & Strzelecka, E. 2014. Lärares strategier i grammatikundervisningen i svenska. Mittuniversitetet, Avdelningen för utbildningsvetenskap, Härnösand.
- Bowen, C.W. 2000. A Quantitative Literature Review of Cooperative Learning Effects on High School and College Chemistry Achievement. *Journal of Chemical Education*, 77, ss. 116-119.
[Doi.org/10.1021/ed077p116](https://doi.org/10.1021/ed077p116)
- Bryman, A. 2018. *Samhällsvetenskapliga metoder*. 3. uppl., Malmö: Liber AB

Chomsky, N. 2017. *On Language: Chomsky's Classic Works Language and Responsibility and Reflections on Language in One Volume*. The New Press.

Cummins, J. 1979. Cognitive/academic language proficiency, linguistic interdependence, the optimum age question and some other matters. *Working Papers on Bilingualism*, N.19, ss. 121-129.

Cummins, J. 2000. *Language, power and pedagogy: bilingual children in the crossfire*. Clevedon: Multilingual Matters.

Cummins, J. 2017. *Flerspråkiga elever. Effektiv undervisning i en utmanande tid*. 2:a uppl. Stockholm: Natur och kultur.

Denscombe, M. 2018. *Forskningshandboken: För småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. 4 uppl. Lund: Studentlitteratur.

Gibbons, P. 2009. *English learners, academic literacy, and thinking: learning in the challenge zone*. Portsmouth, NH: Heinemann.

Gibbons, P. 2010. *Lyft språket, lyft tänkandet*. 3:e uppl. Stockholm: Hallgren & Fallgren.

Gottlieb, A. 2001. *The dream of reason: a history of philosophy from the Greeks to the renaissance*. New York: Norton Company.

Johansson B., & Sandell Ring A. 2015. *Låt språket bära, genrepedagogik i praktiken*. Stockholm: Hallgren & Fallgren.

Josephson, O. 2021. Via grammatiken kan vi förstå människan. *Svenska Dagbladet*. 6 juli. <https://www.svd.se/a/6zpyW3/via-grammatiken-kan-vi-forsta-manniskan> (Hämtad 2022-12-14)

Khatib, M., & Taie, M. 2016. BICS and CALP: Implications for SLA. *Journal of Language Teaching and Research*, 7(2), 382.
Doi: 10.17507/jltr 0702.19

Kuyumcu, Eija (2013), Genrepedagogik som verktyg i språk- och kunskapsutvecklande undervisning och lärande. I Hyltenstam, K. & Lindberg, I. (red.) (2013). Svenska som andraspråk: i forskning, undervisning och samhälle (s. 605–631). (2. uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Lockyear, A. 2008. *Education for Citizenship: Children as Citizens and Political Literacy* i Invernizzi, A., & Williams, J. (red.) *Children and Citizenship*, Los Angeles: Sage.

Mackenzie, R., J. 2018. One-Way vs Two-Way ANOVA: Differences Assumptions and Hypotheses. Technology Networks. 29
<https://www.technologynetworks.com/informatics/articles/one-way-vs-two-way-anovadefinition-differences-assumptions-and-hypotheses-306553> (Hämtad 2022-12-15)

Malmberg, A. 2018. Grammatikövningar i läromedel för svenska 1. I Johansson, M. Martinsson, B. & Swärd, S. (red.), Trettonde nationella konferensen i svenska med didaktisk inriktning: Bildning, utbildning, fortbildning. (ss. 160–175). Linköpings Universitet. <http://www.diva-portal.se/smash/get/diva2:1460733/FULLTEXT01.pdf>

Rifai, N. 2010. Attitude, motivation, and difficulties involved in learning the English language and factors that affect motivation in learning it. *Procedia Social and Behavioral Sciences* 2. 2(2), 5216–5227.

Sirbu, A. 2015. The significance of language as a tool of communication. *Naval Academic Scientific Bulletin*. (19), ss. 405-412.
Doi:[10.21279/1454-864X](https://doi.org/10.21279/1454-864X)

Skolverket. 2022. *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2022*: <https://www.skolverket.se/publikationsserier/styrdokument/2022/laroplan-for-grundskolan-forskoleklassen-och-fritidshemmet---lgr22?id=9718> (Hämtad 2023-01-01)

Skolverket. 2020. Nyanländas språkutveckling.
https://larportalen.skolverket.se/LarportalenAPI/api/v2/document/path/larportalen/material/inriktningar/5-las-skriv/Grundskola/033_nyanlandas_sprakutveckling/del_01/1.%20Planera%20f%C3%B6r%20progression.pdf (Hämtad 2022-12-18)

Skolverket. 2017. Stöttning på olika nivåer.

https://larportalen.skolverket.se/LarportalenAPI/apiv2/document/path/larportalen/material/inriktningar/5lasskriv/Grundskola/033_nyanlandassprakutveckling/del_02/Material/Flik/Del_02_MomentA/Artiklar/M33_7-9-gy_02A_stottning_ny.docx (Hämtad 2022-12-23)

Sundell, A. 2010. Guide: Envägs variansanalys (ANOVA)

<https://spssakuten.com/2010/12/21/guide-envags-variansanalys-anova/> (Hämtad 2022-12-

Svensson, A. K. 2009. *Barnet, språket och miljön*. 2:a uppl. Lund: Studentlitteratur

Säljö, R. 2014. *Lärande i praktiken*. 3:a uppl. Stockholm: Prisma.

Tornberg, U. (2009). *Språkdiraktik*. 4. uppl. Malmö: Gleerup

Vygotsky, L. 1978. *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Cambridge, MA: Harvard University

Warmbrod, R. 2014. Reporting and Interpreting Scores Derived from Likert-type Scales. *Journal of Agricultural Education*, 55(5), ss.30-47.

Doi: 10.5032/jae.2014.05030

BILAGOR

Enkätfrågor samt syfte bakom dem och teoretisk förankring

Kategori	Enkätfrågor	Syfte med frågorna	Teoretisk förankring
Inställning	<ol style="list-style-type: none">1. Jag upplever att grammatikundervisning är viktigt.2. Jag upplever att min lärare har varit engagerad i grammatikundervisningen.3. Jag upplever att jag har fått nytta av grammatikundervisningen i skolan.4. Jag upplever att grammatik är intressant.	Syftet med dessa frågor är att bilda sig en uppfattning kring elevernas inställning till den rådande grammatikundervisningen. Resultaten kommer att utgöra en viktig grund för analysen i förhållande till Cummins fyrfältsmodell.	Boström och Strzelecka (2014)

<p>Cummins fyrfältsmodell (A)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Jag upplever att grammatikundervisningen fokuserar på att anteckna från tavlan. 2. Jag upplever att grammatikundervisningen fokuserar på att läraren har genomgång. 3. Jag upplever att grammatikundervisningen fokuserar på färdiga presentationer. 4. Jag tycker att grammatikuppgifterna är enkla och tydliga. 	<p>Syftet med frågorna är att få en inblick i elevernas uppfattning om undervisningen, närmare bestämt Cummins fyrfältsmodell (A). Här önskar vi ta reda på om eleverna uppfattar undervisningen som lågutmanande med hög nivå av stöttning från lärare.</p>	<p>Cummins (2000)</p> <p>Gibbons (2010)</p>
---	---	--	---

- 23 -

<p>Cummins fyrfältsmodell (B)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Jag upplever att grammatikundervisningen fokuserar på muntliga redovisningar. 2. Jag upplever att grammatikundervisningen är svår men tydlig. 3. Jag anser att grammatikundervisningen kräver att vi deltar aktivt. 4. Jag upplever att grammatikuppgifterna är svåra men jag får stöd av läraren. 	<p>Syftet med följande frågor är att få en inblick i elevernas uppfattning om undervisningen, närmare bestämt Cummins fyrfältsmodell (B). Här önskar vi ta reda på om eleverna uppfattar undervisningen som hög-utmanande med hög nivå av stöttning från lärare.</p>	<p>Vygotsky (1978)</p> <p>Cummins (2000)</p> <p>Gibbons (2010)</p>
---	--	--	--

<p>Cummins fyrfältsmodell (C)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Jag har haft ett eller flera prov om grammatik. 2. Jag har behövt skriva ett arbete om grammatik. 3. Jag uppfattar de flesta moment i grammatikundervisningen som svåra 	<p>Syftet med frågorna är att få en inblick i elevernas uppfattning om undervisningen, närmare bestämt Cummins fyrfältsmodell (C). Här önskar vi ta reda på om eleverna uppfattar undervisningen som hög-utmanande med låg eller ingen nivå av stöttning från lärare.</p>	<p>Cummins (2000)</p> <p>Gibbons (2010)</p>
---	--	---	---

<p>Cummins fyrfältsmodell (D)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Jag anser att grammatikundervisningen fokuserar på enklare uppgifter utan stöd från läraren. 2. Jag upplever att undervisningen fokuserar på "fylla i" uppgifter. 3. Jag anser att genomgångarna oftast saknar visuellt stöd (ex. illustrationer, bilder eller filmer). 4. Jag upplever att grammatikuppgifterna är nödvändiga. 	<p>Syftet med frågorna är att få en inblick i elevernas uppfattning om undervisningen, närmare bestämt Cummins fyrfältsmodell (D). Här önskar vi ta reda på om eleverna uppfattar undervisningen som låg-utmanande med låg eller ingen nivå av stöttning från lärare.</p>	<p>Cummins (2000)</p> <p>Gibbons (2010)</p>
---	---	---	---

Till vårdnadshavare

Borås 2022-12-01

Hej!

Jag studerar till ämneslärare i svenska och svenska som andraspråk för årskurs 7-9 vid Högskolan i Borås. Jag arbetar även heltid som lärare här på Sandgärdsolan och undervisar vissa av era barn i spanska. Under höstterminen 2022 skriver jag min första uppsats och i samband med den genomför jag en enkätundersökning med elever under en av deras svensklektioner. Syftet med studien är att fördjupa kunskapen om elever och grammatik.

Att delta i studien är helt frivilligt för eleverna. Ingen inspelning kommer att ske och inga personuppgifter samlas in. Som vid alla liknande studier kommer eleverna att vara anonyma.

Deras namn kommer alltså inte att användas när jag redovisar resultaten av vår enkätundersökning i min uppsats.

Jag bifogar en medgivandebblankett som jag ber dig som vårdnadshavare fylla i och snarast skicka med tillbaka till skolan om ditt barn är under 15 år. Om du har frågor är du välkommen att höra av dig till mig:

Javier Guerra lapanje
S193452@student.hb.se
0765620686

Med vänlig hälsning

känner att mitt barn som är under 15 år deltar i enkätundersökningen åt student.

Vårdnadshavares underskrift:

Vårdnadshavares underskrift:

Resultat från ANOVA

		ANOVA				
		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
A1	Between Groups	2.961	4	.740	.633	.640
	Within Groups	109.948	94	1.170		
	Total	112.909	98			
A2	Between Groups	4.893	4	1.223	1.040	.391
	Within Groups	110.521	94	1.176		
	Total	115.414	98			
A3	Between Groups	5.124	4	1.281	1.034	.394
	Within Groups	116.512	94	1.239		
	Total	121.636	98			
A4	Between Groups	19.912	4	4.978	6.001	<.001
	Within Groups	77.150	93	.830		
	Total	97.061	97			

B1	Between Groups	9.002	4	2.250	2.613	.040
	Within Groups	80.100	93	.861		
	Total	89.102	97			
B2	Between Groups	8.140	4	2.035	2.653	.038
	Within Groups	71.339	93	.767		
	Total	79.480	97			
B3	Between Groups	12.630	4	3.157	3.607	.009
	Within Groups	82.279	94	.875		
	Total	94.909	98			
B4	Between Groups	12.213	4	3.053	2.467	.050
	Within Groups	116.333	94	1.238		
	Total	128.545	98			

C1	Between Groups	27.571	4	6.893	6.462	<.001
	Within Groups	100.267	94	1.067		
	Total	127.838	98			
C2	Between Groups	5.812	4	1.453	.751	.560
	Within Groups	178.064	92	1.935		
	Total	183.876	96			
C3	Between Groups	9.519	4	2.380	1.696	.158
	Within Groups	130.481	93	1.403		
	Total	140.000	97			

D1	Between Groups	58.123	4	14.531	21.376	<.001
	Within Groups	63.898	94	.680		
	Total	122.020	98			
D2	Between Groups	4.311	4	1.078	1.061	.380
	Within Groups	94.434	93	1.015		
	Total	98.745	97			
D3	Between Groups	5.126	4	1.282	1.001	.411
	Within Groups	119.078	93	1.280		
	Total	124.204	97			
D4	Between Groups	1.318	4	.330	.235	.918
	Within Groups	131.591	94	1.400		
	Total	132.909	98			